

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री गोपाल पराजुली
माननीय न्यायाधीश गोविन्दकुमार उपाध्याय
आदेश

०६९-WO-१३१३

मुद्दा:- उत्प्रेषणयुक्त परमादेश।

बारा जिल्ला पुरैनिया गा.वि.स. वडा नं. २ बस्ने हरिनारायण प्रसाद यादव.....१	निवेदक
ऐ.ऐ. बस्ने भागवतप्रसाद राउत.....१	
विरुद्ध	
पुनरावेदन अदालत हेटौडा.....१	विपक्षी
बारा जिल्ला अदालत, तहसील फाँट.....१	
मालपोत कार्यालय बारा, कलैया.....१	
बारा जिल्ला पुरैनिया गा.वि.स. वडा नं. २ बस्ने हरिशंकर प्रसाद यादव.....१	

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १०७ को उपधारा (२) बमोजिम यस अदालतमा दायर भएको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य र आदेश यस प्रकार छ:-

विपक्षी हरिप्रसाद यादवले हामी उपर दिएको अंश दर्ता मुद्दामा बारा जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।४।१५ मा तीन खण्डको एक खण्ड अंश पाउने गरी फैसला भएको थियो। उक्त फैसला बमोजिम बन्डा छुट्याई पाउँन निज विपक्षी हरिशंकर प्रसाद यादवले दिएको दरखास्तमा बारा जिल्ला अदालतबाट हामीलाई रोहवरमा नराखी मिति २०६९।१०।१६ मा बन्डा मुचुल्का भएको रहेछ। बन्डा मुचुल्का गर्दा नरम, गरम, रोख पोख असल, कमसल मिलाउन हामीलाई थाहा जानकारी दिनु पर्नेमा थाहा जानकारी दिईएको छैन। मनोमानी ढंगले प्रत्यर्थीको भागमा सडक तर्फको रोख निकास पर्ने, हामी बसिरहेको घर पनि निजकै भागमा पर्ने गरी गर्नुको अतिरिक्त नेपाल राष्ट्रिय प्राथमिक विद्यालय कुकुरभुकाले भवन बनाई विद्यालय संचालन गरी आएको जग्गा र मुद्दा पर्नु भन्दा पहिले नै

बिक्री भएको जग्गा पनि बन्डा भएको छ। हाम्रो जग्गामा जाने बाटो निकास छैन। यसरी गरिएको बन्डा मुचुल्का प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त विपरीत हुने हुँदा बदरको माग गरी मुलुकी ऐन दण्ड सजायको ६१ नं. अन्तर्गत बारा जिल्ला अदालतमा गरेको निवेदनमा निवेदन माग बमोजिम मिति २०६९।१२।२ मा बन्डा मुचुल्का बदर भएको थियो। सो उपर विपक्षीले गरेको १७ नं. को निवेदनमा प्रत्यर्थी पुनरावेदन अदालत हेटौँडाले मिति २०७०।२।९ मा जिल्ला अदालतको मिति २०६९।१२।२ को आदेश बदर गरेको कुरा मिति २०७०।२।१० मा नक्कल सारी लिएपछि हामीलाई थाहा जानकारी भयो।

उक्त आदेश मिलेको छैन। मुलुकी ऐन दण्ड सजायको महलको ४६ को देहाय ८ र ९ नं. मा फैसला बमोजिम बन्डा मुचुल्का गर्दा बन्डा गरिने स्थानमा भएको घरमा उपस्थित गराई जग्गाको प्रकृति हेरी जाँचबुझ गरी अंश पाउने सबै अंशियारको बराबर हक हुने गरी असल कमसल, रोख पोख मिलाई बाटो निकास तर्फ दृष्टिगत गरी बन्डा गरी मुचुल्का बनाउनु पर्ने प्रष्ट व्यवस्था छ। तर डोर खटिने दिन र समयको जानकारी नदिई बन्डा मुचुल्का खडा भएको छ। बन्डा छुट्याईएका जग्गा विभिन्न वडाका हुन् भन्ने कुरा बन्डा मुचुल्काबाट प्रष्ट छ। विभिन्न वडामा रहेका जग्गाको बन्डा मुचुल्का कुन ठाउँमा वा कुन घरमा बसेर गरेको भन्ने कुरा उल्लेख छैन। बन्डा मुचुल्कामा उल्लिखित कि.नं. १४५ को दक्षिण पश्चिम तर्फको जग्गामा मठ मन्दिर छ। त्यसमा ०-५-० क्षेत्रफल जग्गा भएकोमा मठ मन्दिरलाई लोप गरी उत्तरतर्फको ३ भागको १ भाग वादीको र दक्षिण तर्फ अर्थात मठ मन्दिरले चर्चेको जग्गा हामीहरूको भागमा पारिएको छ।

कि.नं. १४४ को ०-१-७ जग्गा २०२८ सालमा पिताकै पालामा नेपाल राष्ट्रिय प्राथमिक विद्यालयलाई दिई सोही समयदेखि विद्यालयले भवन निर्माण गरी विद्यालय संचालन गरी आएकोमा मठ मन्दिर लोप गरी जग्गा मात्र भएतर्फ वादीलाई र विद्यालय भवन भएतर्फ हामीहरूको भागमा पारिएको छ। कि.नं. ७६,९३,२३१ को पूर्व, कि.नं. २१७,११९,७१ को पश्चिम तर्फ र कि.नं. १६१, १४६ एवं ६४ को उत्तरमा सडक बाटो भएकोमा सडक बाटो भएतर्फका जग्गा सबै वादीको भागमा पारिएको छ। असल कमसलको मूल्याङ्कन

भएको छैन। कि.नं. ६९ को जग्गा ऐलानी भई पश्चिमतर्फ पक्की घर छ। उक्त घरमा हामी निवेदकहरु बसोबास गरी आएकोमा सो घर तीन भाग लगाउनु पर्नेमा वादीको भागमा मात्र पारिएको कार्य कानून सम्मत छैन।

कि.नं. ४९३ को जग्गा मुद्दा पर्नु भन्दा पहिले नै बिक्री भईसकेको जग्गा हो भने कि.नं. ७७ को जग्गा हरि नारायणको निजी आर्जनको भई अंशबन्डाको १८ नं. बमोजिम भाग बन्डा लगाउन नमिल्ने प्रष्ट छ। अतः प्रत्यर्थी रौतहट जिल्ला अदालतका तहसीलदारको मिति २०६९।१०।१६ को आदेश सदर गर्ने पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०७०।२।९ को आदेशले हामीहरुको संविधान प्रदत्त समानता, सम्पत्ति सम्बन्धी हक र प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त विपरीत हुँदा नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १०७(२) बमोजिम उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी पुनः कानून बमोजिम बन्डा मुचुल्का गर्नु गराउनु भनी विपक्षीहरुको नाममा परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ। साथै मिति २०७०।२।९ मा भएको आदेश कार्यान्वयन भएमा हामीहरुलाई अपुरणीय क्षति पुग्ने हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदनको अन्तिम टुंगो नलागेसम्म मिति २०६९।१०।१६ को बन्डा मुचुल्का तथा मिति २०७०।२।९ को आदेश बमोजिमको कुनै काम नगर्नु नगराउनु भनी विपक्षीहरुको नाममा अन्तरिम आदेश समेत गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको रिट निवेदन।

यसमा १५ दिनभित्र विपक्षीहरुबाट लिखित जवाफ मगाउनु भन्ने समेत व्यहोराको यस अदालतको मिति २०७०।३।१२ को आदेश।

निवेदक र विपक्षी हरिशंकर प्रसाद यादव समेत भएको अंश छुट्याई पाउँ भन्ने मुद्दामा बारा जिल्ला अदालतको आदेश उपर परेको १७ नं. को निवेदनमा कैफियत प्रतिवेदन माग गरी मिति २०६९।४।१५ को फैसला बमोजिम मिति २०६९।१०।१६ बन्डा छुट्याएकोमा उक्त बन्डा छुट्याएको जग्गामा मठ मन्दिर भएको नदेखिएको र रोख पोख मिलेन भनी प्रतिवादीहरुले निवेदन दावी लिएको भएतापनि सो प्रमाणित नभई उक्त मितिको बन्डा मुचुल्का अंश मुद्दाको फैसला बमोजिमको रीतपूर्वक देखिँदा बन्डा मुचुल्का बदर गर्ने गरी शुरू जिल्ला अदालतबाट भएको आदेश बदर गरेको कार्यमा कुनै कानूनको त्रुटि नहुँदा

रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको तर्फबाट पेश भएको लिखित जवाफ ।

नापी कार्यालयबाट कित्ताकाट भई आए बमोजिम निवेदक हरिशंकर प्रसाद यादवको माग दावी बमोजिम यस कार्यालयबाट मिति २०७०।२।२८ मा दाखिल खारेज गर्ने गरी भएको निर्णय कानूनसम्मत हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको विपक्षी मालपोत कार्यालय बाराको तर्फबाट पेश भएको लिखित जवाफ ।

म वादी र निवेदकहरू प्रतिवादी भई चलेको दे.नं. १८३२ को अंश दर्ता मुद्दाबाट मैले अंश पाउने ठहरी बारा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला कार्यान्वयनको क्रममा विवादित बन्डा मुचुल्का भएको हो । बन्डा मुचुल्का प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त समेतको विपरीत छ भन्ने निवेदकहरूको भनाई औचित्यपूर्ण छैन । निवेदकहरूको नाममा म्याद तामेल भए पश्चात भागवतप्रसाद यादव हाजिर भई कोर्ट फी दाखिल गरी तारिख गुजारी बस्नु भएको छ भने हरिनारायण यादवले बन्डा मुचुल्का हुँदा डोरमा दिएको कोर्ट फी मैले बुझेको छु । यस प्रकार उक्त मिति २०६९।१०।१६ को बन्डा मुचुल्का प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त विपरीत छैन । प्रतिवादको अवसर दिँदा दिँदै बन्डा छुट्याउन असहयोग गरी झुठा कुराको भूमिका बाँधी गरेको रिट निवेदन औचित्यहीन छ । अंशबन्डा गर्दा असल कमसल मिलाई दिने लिनेका मञ्जुरी भएकोमा मञ्जुरी बमोजिम र मञ्जुरी नभएकोमा गोला राखी बन्डा गरी दिनुपर्ने व्यवस्था अंशबन्डाको २८ नं. ले निर्देश गरेको छ । हामीबिचको अंशबन्डा मुचुल्का हुँदा निवेदकहरू मञ्जुरीमा नआउनु भएपछि गोला हानी नरम गरम मिलाई अंशबन्डा छुट्याएको कार्य कानूनसम्मत छ । उक्त कुरा बन्डा मुचुल्का बदर माग गरी परेको ६१ नं. को निवेदनमा जिल्ला अदालतले बन्डा मुचुल्का बदर गरेको भएपनि अ.बं. १७ नं. को निवेदनमा पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट जिल्ला अदालतको आदेश बदर भएबाट पनि समर्थित भएको छ । साथै मुलुकी ऐन दण्ड सजायको ६१ नं. र अ.बं. १७ नं. को साधारण अधिकारक्षेत्र प्रयोग गरी टुंगो लागी सकेको बिषयमा रिट क्षेत्रबाट हेर्न नमिल्ने सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतबाट बिभिन्न मुद्दाहरूमा सिद्धान्त प्रतिपादन भएको छ ।

त्यसै गरी बन्डा मुचुल्का बमोजिम मैले अंश पाएको जग्गाहरूको कित्ताकाट भई मेरा नाममा दाखिल दर्ता भई टुंगी सकेको छ। यस्तो अवस्थामा मिति २०६९।१०।१६ को बन्डा मुचुल्का र पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०७०।२।९ को आदेश मात्र बदर हुन सक्दैन। तसर्थ कानून बमोजिम भए गरेको कार्यले निवेदकहरूको संवैधानिक र कानूनी हकमा आघात नपुग्ने हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको विपक्षी हरिशंकर प्रसाद यादवको तर्फबाट पेश भएको लिखित जवाफ।

वादी हरिशंकर प्रसाद यादव र प्रतिवादी निवेदकहरू समेत भएको अंश दर्ता मुद्दामा वादीले ३ भागको १ भाग अंश पाउने ठहरी भएको फैसला बमोजिम वादीले बन्डा छुट्टाई पाउन यस अदालतमा दरखास्त दिएकोले निवेदकहरूलाई १५ दिनभित्र उपस्थित हुन म्याद दिएको थियो। म्याद भित्र भागवत प्रसाद यादव हाजिर भएकोले तारिख तोकिएकोमा निजले सो तारेख गुजारेकोले डोर तारेख तोकी बन्डा छुट्टाई दिएकोमा सो मिति २०६९।१०।१६ को बन्डा मुचुल्का बदर गरी पाउन दण्ड सजायको ६१ नं. बमोजिम परेका पृथक पृथक निवेदनमा यस अदालतबाट मिति २०६९।१०।१६ को बन्डा मुचुल्का मिति २०६९।१२।२ मा बदर भएकोमा सो उपर परेको १७ नं. को निवेदनमा पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट मिति २०७०।२।९ मा बदर भई बन्डा मुचुल्का कायम रहे पश्चात दा.खा. दर्ता गर्न समेत पत्राचार भईसकेको हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको बारा जिल्ला अदालत तहसील शाखाको तर्फबाट पेश भएको लिखित जवाफ।

नियम बमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनको मिसिल संलग्न सक्कल कागजातहरूको अध्ययन गरी निवेदकका तर्फबाट उपस्थित विद्वान् अधिवक्ता श्री मनोज दुवाडीले मिति २०६९।१०।१६ को बन्डा मुचुल्का बेरीतको भएको भन्ने कुरा बारा जिल्ला अदालतको मिति २०६९।१२।२ को आदेशबाट स्पष्ट भएको छ। बन्डा मुचुल्का गर्दा सबै सरोकारवाला अंशियारहरूलाई उपस्थित गराई नरम, करम, असल, कमसल बाटो निकास हुने गरी बन्डा गर्नुपर्ने हुन्छ। मिति २०६९।१०।१६ को बन्डा

मुचुल्काको तपसील खण्डमा उल्लिखित जग्गा जमिन अंश दर्ता मुद्दाको फैसला बमोजिम कार्यान्वयन हुने हो । तर बन्डा मुचुल्कामा नरम गरम मिलेको नदेखिएको अतिरिक्त निवेदकहरूको अनुपस्थितिमा भएको बन्डा मुचुल्का प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त समेत विपरीत छ। कि.नं. १४५ को जग्गामा मठ मन्दिर एवं कि.नं. १४४ को जग्गा विद्यालयलाई दिएकोमा सो समेत बन्डा गरी मठ मन्दिर र विद्यालयको भवन भएतर्फ निवेदकलाई र जग्गातर्फ विपक्षीको हुने गरी बन्डा गरिएको छ। त्यसै गरी अन्य कतिपय जग्गाहरूमा सडक बाटो भएकोमा सडक बाटो तर्फ पनि विपक्षीलाई नै हुने गरी बन्डा भएको छ। ऐलानी कि.नं. ६९ को जग्गामा पैतृक घर भई निवेदकहरू समेतको बसोबास भएकोमा तीन भाग लगाउनु पर्नेमा विपक्षीलाई मात्र हुने गरी मुचुल्का तयार भएको छ। कि.नं. ४९३ को जग्गा पहिले नै बिक्री भएको र कि.नं. ७७ हरिनारायणको निजी आर्जनको जग्गा हो। त्यो जग्गा बन्डा गर्न नमिल्नेमा समेत बन्डा गरेको कार्यमा मुलुकी ऐन दण्ड सजायको महलको ४६ को देहाय ८ र ९ को त्रुटि विद्यमान रही निवेदकहरूको संविधान प्रदत्त समानता र सम्पत्ति सम्बन्धी हकमा आघात पुगेको हुँदा मिति २०६९।१०।१६ को बन्डा मुचुल्का र पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०७०।२।९ को आदेश उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी कानून बमोजिम पुनः बन्डा छुट्याउने कार्य गर्नु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेशको आदेश जारी हुनु पर्दछ भन्ने समेत व्यहोराले बहस प्रस्तुत गर्नुभयो।

विपक्षी हरिशंकर प्रसाद यादवको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् वरिष्ठ अधिवक्ता श्री हरिहर दाहाल र विद्वान् अधिवक्ता श्री राजु कटुवालले अंश मुद्दाको फैसला बमोजिम हाम्रो पक्षले तीन भागको १ भाग अंश पाउने गरी फैसला भए पश्चात बन्डा छुट्याई पाउन दरखास्त गरेपछि बारा जिल्ला अदालत निवेदकहरूलाई उपस्थित हुन म्याद दिएको छ। म्याद तामेल भएपछि भागवत प्रसाद यादव अदालतमा हाजिर भई कोर्ट फी पनि बुझाउनु भएको छ भने अर्का विपक्षीले डोरमा उपस्थित भई बुझाएको कोर्ट फी हाम्रो पक्षले बुझेको देखिँदा बन्डा मुचुल्का प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त विपरीत छैन। त्यसै गरी बन्डा मुचुल्का

मात्र बदर हुँदा मुद्दाको विवाद सकिने अवस्था छैन। किनभने मालपोत कार्यालय बाराको मिति २०७०।२।२८ को टिप्पणी आदेश बमोजिम हाम्रो पक्षको नाममा दाखेल दर्ता भईसकेको छ। मिति २०६९।१०।१६ को बन्डा मुचुल्का र पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०७०।२।९ को आदेश बदर भएपनि दा.खा. भएको निर्णय बाँकी रही रहने हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुनु पर्दछ भन्ने समेत व्यहोराले बहस प्रस्तुत गर्नुभयो।

उपरोक्त बमोजिम दुवै तर्फका विद्वान् कानून व्यवसायीहरूले गर्नु भएको बहस समेत श्रवण गरी निवेदन माग बमोजिमको आदेश जारी हुनुपर्ने हो, होईन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो।

निर्णय तर्फ बिचार गर्दा, निवेदकहरूले निवेदकहरू र विपक्षी हरिशंकर प्रसाद यादव बीचमा मिति २०६९।१०।१६ मा भएको बन्डा मुचुल्का प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त समेतको विपरीत भएको अवस्थामा सो बन्डा मुचुल्कालाई सदर गर्ने पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०७०।२।९ को आदेश उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराले यस अदालतमा निवेदन दिएको देखिन्छ। विपक्षी हरिशंकर प्रसाद यादव वादी र यी निवेदकहरू प्रतिवादी भई बारा जिल्ला अदालतमा अंश दर्ता मुद्दा दायर भएको देखिन्छ। उक्त अदालतबाट ०६७ सालको दे.नं. १८३२/५०।०६७।०१४७७ को अंश दर्ता मुद्दामा मिति २०६९।४।१५ मा वादी विपक्षीले तीन भागको १ भाग अंश पाउने ठहरी फैसला भएको कुरा निवेदनसाथ पेश भएको अंश दर्ता मुद्दाको फैसलाको प्रतिलिपीबाट देखिन्छ।

उक्त मुद्दा अन्तिम भएर बसे पश्चात वादी विपक्षीले फैसला बमोजिम अंश छुट्याई पाउँ भनी दिएको दरखास्त उपर कारवाही गर्दै जाँदा मिति २०६९।१०।१६ मा बारा जिल्ला अदालतबाट खटी गएको डोरले बन्डा मुचुल्का गरेको देखिन्छ। उक्त बन्डा मुचुल्काको प्रतिलिपी हेर्दा मिति २०६९।४।१५ को फैसला बमोजिम बारा जिल्ला मोतिसर गा.वि.स. वडा नं. ७, कि.नं. ६६, ऐ. कि.नं. ७६, ८६, ९१, ९३, ११७, १२७, १४५, १५७, १६३, १७४, ऐ. वडा नं. ८ अन्तर्गतको कि.नं. १७८, ऐ. वडा नं. ७ख

अन्तर्गतको कि.नं. ७२, ७क अन्तर्गतको कि.नं. ८२, १३४, १४४, ऐ. वडा नं. ७क अन्तर्गतको कि.नं. १९९, ऐ. कि.नं. २०९, ऐ. वडा नं. ७ अन्तर्गतको कि.नं. १६८, २३८, २४१, ऐ. वडा नं. ९ अन्तर्गतको कि.नं. ५३, ६४, १३९, १७९, २३१, ऐ. वडा नं. ८ अन्तर्गतको कि.नं. ६३, ६६, ७०, ८१, १२१, ऐ. वडा नं. ७ अन्तर्गतको कि.नं. ११४, ११५, २७५, ऐ. कि.नं. ७ क अन्तर्गतको कि.नं. ११३ समेतका विभिन्न कित्ता जग्गाहरूबाट वादी विपक्षी हरिशंकर प्रसाद यादवले अंश भाग पाउने गरी मुचुल्का भएको देखिन्छ।

उक्त मुचुल्का प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त समेतको विपरीत हुँदा बदर गरी पाउन यी निवेदकले बारा जिल्ला अदालतमा मुलुकी ऐन अ.बं. ६१ नं. बमोजिमको निवेदन दिएको देखियो। उक्त निवेदन उपरको कारवाहीको क्रममा सो अदालतबाट बन्डा मुचुल्का रीतपूर्वकको नभएको भनी बदर गरी पुनः बन्डा छुट्याउन आदेश गरेको देखिन्छ। सो आदेश उपर परेको अ.बं. १७ नं. को निवेदनमा पुनरावेदन अदालत हेटौँडाबाट बारा जिल्ला अदालतको मिति २०६९।१२।२ को आदेश बदर भई बन्डा मुचुल्का बमोजिम वादी प्रत्यर्थीले अंश पाउने ठहरी आदेश भएको अवस्थाको विद्यमानता देखिन आयो।

पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको उपरोक्त आदेश निवेदन माग बमोजिम प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त र मुलुकी ऐन दण्ड सजायको महलको ४६ को देहाय ८ नं. समेतको प्रतिकूल हो होईन भन्ने सम्बन्धमा बिचार गर्दा दण्ड सजायको ४६ को देहाय ८ नं. मा फैसला बमोजिम बन्डा छुट्याई दिनालाई जाँदा पठाउँदा फैसला बमोजिम गरी अंश दिने वा फाँटवारी बमोजिमको धनमाल जिम्मा लिई राख्ने अंशियारले वा निज फेला नपरे त्यसको एकाघरको जानकारी जहानले फाँटवारी बमोजिमको बन्डा गर्नुपर्ने धनमाल देखाई दाखिल गरी ऐन फैसला बमोजिम छुट्याई दिनुपर्छ। अंश दिने जिम्मा लिई राख्ने फेला परेन त्यसका एकाघरका जानकारी जहानहरूले पनि फाँटवारी बमोजिमको सबै देखाई दिएनन् भने अंश दिने लिनेलाई...म्याद पूर्वी टाँसी म्याद भित्र हाजिर भई देखाई छुट्याई दिन आएन वा पठाएन वा हाजिर भएकाले पनि बन्डा गर्नुपर्ने देखाई नदिई धिडन्याई गरी बस्यो भने यसै महलको ३०

नम्बरका मानिस समेत साक्षी राखी बन्द गरी राखेको खुला गरी अड्डैबाट फाँटवारी बमोजिम श्री सम्पत्ति बन्डा गरिदिनु पर्छ भन्ने समेतको कानूनी व्यवस्था भएको देखिन्छ। निवेदक हरिनारायण प्रसाद यादव समेत अंश दर्ता मुद्दाको प्रतिवादी भई निज समेतको संयुक्त नामदर्ताको जग्गाबाट वादीले अंश बन्डा पाएको तथ्यमा विवाद छैन।

फैसला बमोजिमको कार्यान्वयन गर्दा वा चलन चलाउँदा समेतको अवस्थामा अदालतले कानूनद्वारा निर्देशित कानूनी व्यवस्थाको अनुशरण गर्नुपर्दछ। अंश मुद्दामा यी निवेदकहरूले शुरू म्याद गुजारी बसेकोले पुनरावेदनको म्याद दिनु नपर्ने भनी व्यहोरा उल्लेख भएबाट पुनरावेदन नपरी अंश मुद्दा अन्तिम भएर बसेको देखिन्छ। अंश मुद्दाले अंशियारको अंश हकलाई सुनिश्चित गर्दछ। अदालतले फैसला बमोजिम बन्डा गरी अंश हक प्रचलनमा ल्याउने हो। निवेदकहरूले आफूहरूको उपस्थिति बेगर भएको बन्डा मुचुल्का बदरयोग्य छ भन्ने तथ्य उजागर गरेको देखिन्छ। तर सो बन्डा मुचुल्का के कुन कारणले बदर गरिनु पर्ने हो भन्ने कुरा ठोस रूपमा देखाउन र भन्न सकेको देखिँदैन। प्रथमतः अंश मुद्दामा नै प्रतिउत्तर नफिराई बसेका निवेदकहरूले फैसला बमोजिम आफैले अग्रसर भई वादी विपक्षीलाई अंश भाग छुट्याई दिनुपर्ने हुन्थ्यो भने द्वितीयतः आफै अग्रसर नभए पनि अदालतले अड्डैबाट कानून बमोजिम छुट्याएको अंश भागलाई स्वीकार गरी अंश चलन कार्यलाई सहजता प्रदान गर्नुपर्ने हुन्थ्यो। अन्तिम भएर बसेको फैसला कार्यान्वयनको क्रममा रीतपूर्वकको छ भन्ने त्यसमा माथिल्लो अदालतले हस्तक्षेप गर्दैन। प्रस्तुत विवादमा बन्डा मुचुल्का हेर्दा निवेदक मध्येका हरिनारायण प्रसाद यादवबाट वादीले कोर्ट फी लिएको देखिन्छ भने अर्का निवेदक भागवत प्रसाद यादव हाजिर भई कोर्ट फी रु. १०,४५४।२५, मिति २०६९।७।२७ मा बुझाई तोकिएको तारिख गुजारी बसेको कुरा विपक्षीको लिखित जवाफबाट देखिन्छ। उक्त कुरालाई निवेदकहरूले अन्यथा भन्न सकेको देखिँदैन। यस प्रकार बन्डा मुचुल्का प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त विपरीत नदेखिई कानूनसम्मत देखिनुको अतिरिक्त बन्डा मुचुल्का बमोजिमका जग्गा विपक्षी मालपोत कार्यालय बाराको मिति २०७०।२।२८ को टिप्पणी आदेशले अंश पाएका जग्गाहरूको कित्ताकाट भई विपक्षी

हरिशंकर प्रसाद यादवको नाममा दाखिल दर्ता भईसकेको भन्ने कुरा विपक्षी मालपोत कार्यालयको लिखित जवाफबाट देखिएकोले मिति २०६९।१०।१६ को बन्डा मुचुल्का र पुनरावेदन अदालत हेटौँडाको मिति २०७०।२।९ को आदेश निवेदन माग बमोजिम बदर गर्न मिल्ने देखिएन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ। दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल अभिलेख शाखामा नियमानुसार बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त आदेशमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृतः भीमबहादुर निरौला

कम्प्युटरः रमेश आचार्य

इति सम्वत् २०७२ साल माघ महिना १४ गते रोज ५
शुभम्.....।